

bijlage

Projectplan
Ruimtelijke ingrepen

Datum
14 april 2015

1 Algemene informatie

Projectnaam	Nieuwbouw TNO Ypenburg
Naam aanvrager	TNO

2 Werkzaamheden en planning

2.1 Werkzaamheden

Kunt u het eindbeeld van het plangebied schetsen na de werkzaamheden?

Geef hierbij ook aan welke onderdelen van de inrichting van het plangebied niet wijzigen.

Het plangebied is gelegen in de Provincie Zuid-Holland. Het adres waaraan het plangebied is gelegen is Ypenburgse Boslaan 2, 2496 ZA te Den Haag in de gemeente Den Haag, stadsdeel Ypenburg, kilometerhok X: 85 / Y: 452. In [figuur 1](#) is het plangebied weergegeven.

In de huidige situatie is een combinatie van gebouwen, wateren, bomen en struweel aanwezig. Het gebied wordt omsloten door de Tedinger Broekplas, enige bebouwing aan noordoostzijde (ENECO) en de snelweg A4 ten noordwesten. Ten zuidoosten bevindt zich een parkachtig terrein met bomen en waterpartijen en ten zuidwesten bevindt zich eveneens een terrein dat rijk is aan bomen en waar enige bebouwing aanwezig is.

TNO Defensie en Veiligheid is voornemens om het terrein opnieuw in te richten. Ten behoeve hiervan zullen gebouwen, bomen en struweel worden verwijderd en worden wateren (deels) gedempt. De aard van het terrein zal overigens niet veranderen. Het merendeel van de aanwezige houtopstand en wateren blijft ongewijzigd. In [bijlage 1](#) is een globale indeling van het plangebied weergegeven (te behouden gebouwen zijn rood, nieuwe gebouwen zijn geel).

Figuur 1: plangebied (bron Google Earth)

In het te ontwikkelen gebied zijn onder de Flora- en faunawet beschermde soorten vastgesteld. Het betreft hier functioneel leefgebied, inclusief nestlocatie van de sperwer en functioneel leefgebied van de kleine modderkruiper. Voor de sperwer en de kleine modderkruiper wordt ontheffing aangevraagd. Op basis van in 2013 door Adviesbureau E.C.O. Logisch uitgevoerd onderzoek naar beschermde natuur, inclusief inventarisatie van beschermde vaatplanten, beschermde vissen, broedvogels met jaarrond beschermde nestlocaties, vleermuizen, boommarter, eekhoorn en waterspitsmuis, is het niet noodzakelijk om voor andere soorten ontheffing van de Flora- en faunawet te verkrijgen.

Binnen het plangebied zijn geen beschermde natuurgebieden aanwezig. Binnen een straal van drie kilometer rond het plangebied zijn wel delen van de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS) aanwezig. Deze bevinden zich op een afstand van circa 1km van het plangebied.

2.2 Werkwijze werkzaamheden

Welke werkzaamheden gaat u uitvoeren?

Beschrijf hierbij ook de methode die u gebruikt. Om te kunnen bepalen of er verbodsbepalingen worden overtreden, moet u uw werkzaamheden in voldoende detail uitwerken. Beschrijf uw voorgenomen werkzaamheden daarom zo concreet mogelijk.

Er zullen gebouwen worden gesloopt, er zal in totaal ca. 2,5 ha jong loofbos (ca. 1.200 bomen) worden gekapt in het najaar van 2015. Ook worden dan enkele kleine slootjes (deels) gedempt/verlegd (ca. 1.185 m²) evenals een zeer klein deel van de aangrenzende plas (ca. 110 m²). Al het vrijkomende hout en takken zullen worden afgevoerd en de stobben zullen uit de grond worden verwijderd. Het terrein zal bouwrijp worden gemaakt en er zal ter plekke diverse nieuwbouw worden gerealiseerd.

Zie [bijlage 3](#) en [4](#) voor meer informatie over de te kappen bomen.

2.3 Planning werkzaamheden

Wat is de planning van uw werkzaamheden?

Beschrijf zo concreet mogelijk in welke periode van het jaar u de werkzaamheden uitvoert. Onderbouw hierbij waarom u de werkzaamheden in die periode moet uitvoeren.

Het uitgangspunt is nu om zo snel al mogelijk na ontvangst van deze ontheffing met de werkzaamheden te starten. Uiteraard binnen de kaders die volgen uit dit projectplan en de voorwaarden van de ontheffing. Het kappen van bosje en het rooien van de stobben zal in ieder geval na de zomer (van 2015) worden uitgevoerd. Het dempen/verleggen van de wateren en het bouwrijp maken en de nieuwbouw zal snel daarna (in het najaar en de winter) worden gestart.

3 Verbodsbepalingen

Beantwoord onderstaande vraag per soort(groep).

3.1 Vernielen, beschadigen, ontwortelen of op een andere wijze van de groeiplaats verwijderen van de plant

Vraagt u aan voor deze handeling? Geef dan aan hoe uw werkzaamheden leiden tot overtreding van deze verbodsbepaling voor deze soort. Leg daarbij een relatie met uw effectenanalyse.

N.v.t.

3.2 Vervoer en onder zich hebben van de plan of een product van deze plant

Vraagt u aan voor deze handeling? Geef dan aan hoe uw werkzaamheden leiden tot overtreding van deze verbodsbepaling voor deze soort. Leg daarbij een relatie met uw effectenanalyse.

N.v.t.

3.3 Doden en verwonden van het dier

Vraagt u aan voor deze handeling? Geef dan aan hoe uw werkzaamheden leiden tot overtreding van deze verbodsbepaling voor deze soort. Leg daarbij een relatie met uw effectenanalyse.

N.v.t.

3.4 Opzettelijk verontrusten van het dier

Vraagt u aan voor deze handeling? Geef dan aan hoe uw werkzaamheden leiden tot overtreding van deze verbodsbepaling voor deze soort. Leg daarbij een relatie met uw effectenanalyse. Verontrusten heeft betrekking op het beschermde dier zelf.

N.v.t.

3.5 Beschadigen en vernietigen van nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- en verblijfplaatsen van het dier

Vraagt u aan voor deze handeling? Geef dan aan hoe uw werkzaamheden leiden tot overtreding van deze verbodsbepaling voor deze soort. Leg daarbij een relatie met uw effectenanalyse. Beschadigen of vernielen is de aantasting of opheffing van de ecologische functionaliteit.

Sperwer:

In het plangebied is functioneel leefgebied, inclusief een nestlocatie, van de Sperwer aanwezig (vastgesteld in 2013). Dit nest bevindt zich op een locatie waar in verband met de geplande werkzaamheden bomen en struweel verwijderd zullen worden. De locatie van het Sperwernest is in [bijlage 2](#) weergegeven.

De kap van de bomen en struweel leidt dus tot vernietiging van een vaste verblijfplaats en een kleine deel van het leefgebied van een paartje Sperwers.

Kleine Modderkruiper:

Daarnaast is in 2013 in de plas in het zuiden van het plangebied leefgebied van de Kleine

Modderkruiper vastgesteld (zie ook [bijlage 2](#)). Gezien de aanwezigheid van deze soort in de plas en de verspreiding van deze soort in de omgeving van het plangebied, mag worden aangenomen dat de Kleine Modderkruiper gebruikt maakt van alle in het plangebied aanwezige wateren. Het dempen/verleggen van (een deel van) de kleine aangrenzende slootjes en het dempen van een klein deel van de plas leidt dus tot vernietiging van een klein deel van het leefgebied van de Kleine Modderkruiper.

3.6 Verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- en verblijfplaatsen van het dier

Vraagt u aan voor deze handeling? Geef dan aan hoe uw werkzaamheden leiden tot overtreding van deze verbodsbepaling voor deze soort. Leg daarbij een relatie met uw effectenanalyse. Verstoren is elke gebeurtenis die bijdraagt aan of een risico betekent voor de achteruitgang van de populatie of tot de vermindering van het natuurlijke verspreidingsgebied van de soort.

Sperwer:

De kap van de bomen en struweel leidt tot verstoring van een klein deel van het leefgebied van een paartje Sperwers.

Kleine Modderkruiper:

Het dempen/verleggen van (een deel van) de kleine aangrenzende slootjes en het dempen van een klein deel van de plas leidt dus tot verstoring van een klein deel van het leefgebied van de Kleine Modderkruiper.

3.7 Zoeken, rapen, uit het nest nemen, beschadigen of vernielen van eieren van het dier

Vraagt u aan voor deze handeling? Geef dan aan hoe uw werkzaamheden leiden tot overtreding van deze verbodsbepaling voor deze soort. Leg daarbij een relatie met uw effectenanalyse.

N.v.t.

3.8 Vervoer en onder zich hebben van het dier, dan wel eieren, nesten of producten daarvan

Vraagt u aan voor deze handeling? Geef dan aan hoe uw werkzaamheden leiden tot overtreding van deze verbodsbepaling voor deze soort. Leg daarbij een relatie met uw effectenanalyse.

N.v.t.

4 Ecologische inventarisatie: achtergrond

Beantwoord onderstaande vragen per aangevraagde soort(groep).

4.1 Methode inventarisatie

Geef aan welke methoden en technieken u voor het inventariseren heeft gebruikt. Voor onderzoek naar soorten zijn in veel gevallen protocollen, richtlijnen of standaarden opgesteld. Beschrijf op welke manier u van deze standaarden gebruik gemaakt heeft.

Er is eerst een bureauonderzoek met een veldbezoek voor een habitatscan uitgevoerd in maart 2013. Dit resulteerde in een aanvullend onderzoek naar het gebruik van het plangebied door vleermuizen, de waterspitsmuis, boomarter en eekhoorn, beschermde vissen, jaarrond beschermde nesten van broedvogels en beschermde vaatplanten. Dit aanvullende onderzoek is ook in 2013 uitgevoerd.

Jaarrond beschermde nesten (Sperwer):

Tijdens de habitatscan zijn in het plangebied mogelijke horsten van roofvogels en nesten van kraaiachtigen aangetroffen, zoals weergegeven in figuur 3. Om na te gaan of deze nesten worden benut door broedvogels waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn, zijn deze gedurende het broedseizoen van 2013 diverse keren op gebruik gemonitord.

Daarnaast is tijdens alle inventarisaties aandacht besteed aan nest-indicerend gedrag van soorten broedvogels waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn.

Vissen (Kleine Modderkruiper):

In juli 2013 heeft een eenmalige inventarisatie van de waterpartij in het zuiden van het plangebied en de sloten in het noorden van het plangebied plaatsgevonden met behulp van een groot, fijnmazig schepnet. De soorten waarop het onderzoek gericht is, zijn de kleine modderkruiper en de bittervoorn. Tijdens de inventarisatie is in het bijzonder voor deze soorten geschikte habitat bemonsterd.

Zie voor meer informatie over de gebruikte onderzoeksmethodiek per soortgroep paragraaf 3.3 in de bijgevoegde rapportage "[Natuurtoets TNO Ypenburg 2013](#)", uitgevoerd en opgesteld door deskundige ecologen van het Adviesbureau E.C.O. Logisch uit Nieuwerkerk a/d IJssel.

4.2 Actualiteit inventarisatiegegevens

Wanneer heeft de inventarisatie plaatsgevonden? In geval van Habitatrichtlijn- en Vogelrichtlijnsoorten mag het veldonderzoek niet ouder zijn dan drie jaar. In overige gevallen geldt een periode van vijf jaar.

Alle inventarisatiegegevens dateren van het seizoen 2013.

4.3 Locatie inventarisatie

Geef op kaart aan welk gebied u heeft onderzocht. Het onderzoeksgebied is het gebied onder de invloedsfeer van uw werkzaamheden. Dit gebied kan ruimer zijn dan uw plangebied.

Zie [figuur 1](#) eerder in hoofdstuk 1 in dit Projectplan, en de kaarten in de bijgevoegde rapportage "[Natuurtoets TNO Ypenburg 2013](#)".

5 Ecologische inventarisatie: resultaten

Beantwoord onderstaande vragen per aangevraagde soort(groep).

5.1 Plantensoort: groeiplaatsen

Vraagt u aan voor een plantensoort? Welke groeiplaatsen van de plantensoort zijn in het plangebied aanwezig? Geef op kaart de groeiplaatsen aan. Wat is de omvang van de groeiplaats(en)?

N.v.t.

5.2 Plantensoort: verspreiding

Beschrijf de verspreiding van de plantensoort in de omgeving van het plangebied. Is de populatie geïsoleerd? Leg daarbij een relatie met uw antwoord op vraag 4.1.

N.v.t.

5.3 Plantensoort: omgevingscheck

Welke eisen stelt de soort aan zijn leefomgeving? Zijn er in de omgeving van het plangebied alternatieven voor de soort beschikbaar? Zo ja, geef op kaart deze alternatieven aan.

N.v.t.

5.4 Diersoort:

A) Zijn in het plangebied nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van de diersoort aanwezig? Voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen zijn onder meer kraamkolonies, paarverblijven en overwinteringsplaatsen. Geeft op kaart deze voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen aan.

Ja, van de Sperwer en de Kleine Modderkruiper.

Sperwer:

Tijdens monitoring van de tijdens de habitatscan vastgestelde nesten, is gebleken dat een aantal nesten wordt benut door de zwarte kraai. Eén van de nesten wordt benut als nestlocatie door de sperwer (zie [bijlage 2](#)). Van de overige aangetroffen nesten en horsten is in het broedseizoen van 2013 geen gebruik vastgesteld.

Kleine Modderkruiper:

In de plas in het zuiden van het plangebied is de Kleine Modderkruiper aangetroffen. Hoewel de soort niet is vastgesteld in de andere wateren, kan niet worden uitgesloten dat de wateren tussen de bospercelen in het noorden van het plangebied ook door deze soort worden benut. In [bijlage 2](#) is weergegeven in welke wateren in het plangebied Kleine Modderkruiper aangetroffen is. Aangezien de wateren in het plangebied met elkaar zijn verbonden en vergelijkbaar habitat bevatten, mag worden aangenomen dat in alle wateren Kleine Modderkruiper kan worden aangetroffen. Dit dient dus ook te worden beschouwd als vast leefgebied van deze soort.

B) Wat is de omvang van de populatie?

Sperwer:

Het plangebied is onderdeel van het territorium van 1 paartje Sperwer. Het grootste deel van het territorium van dit paartje Sperwer blijft echter onaangetast.

Het aantal sperwers in Nederland is waarschijnlijk nog nooit zo groot geweest als in 2000, toen SOVON 4.000 tot 5.000 paren registreerde. Sperwers hebben de afgelopen 30 jaar grote delen van Nederland gekoloniseerd vanuit enkele bolwerken bestaande uit uitgestrekte naaldbosplantages.

Kleine Modderkruiper:

Het plangebied omvat slechts een klein deel van het leefgebied van de modderkruiper. Het is moeilijk vast te stellen om hoeveel exemplaren het gaat. Juist buiten het plangebied blijft voldoende geschikte habitat voor deze soort aanwezig, waardoor de gunstige staat van instandhouding van deze soort niet in het geding komt. Het belang van het plangebied voor de kleine modderkruiper is dan ook beperkt.

De kleine modderkruiper is een vrij algemene soort en komt in een groot aantal watertypen voor, zoals sloten, beekjes en meren, verspreid over heel Nederland. De soort ondervindt geen bedreigingen in Nederland voor wat betreft zijn overleving.

C) Maakt de populatie deel uit van een netwerk? Beschrijf hier het netwerk. Leg daarbij een relatie met uw antwoorden op vragen 4.4, 4.5, 5.4 en 5.5.

Zie antwoord bij 5.4C.

5.5 Diersoort: foerageergebieden, migratie- en vliegroutes

Zijn er foerageergebieden, migratie- en vliegroutes aanwezig in het plangebied? Zijn deze essentieel voor de functionaliteit van voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen (binnen of buiten het plangebied)? Geef op kaart deze andere ecologische functies aan.

Sperwer:

De plangebied is onderdeel van het foerageergebied van de Sperwer. De kap van de bomen en struweel zal een klein deel van het foerageergebied aantasten. Er blijft echter nog meer dan voldoende geschikt foerageergebied in de nabije omgeving beschikbaar.

Kleine Modderkruiper:

Het is bij de Kleine Modderkruiper moeilijk vast te stellen welke specifieke functie elk deel van het leefgebied heeft. Het is aannemelijk dat dit voor een groot deel foerageergebied betreft. Dit zal

door de voorgenomen ingrepen dus voor een klein deel worden aangetast. Er blijft echter nog meer dan voldoende geschikt foerageergebied in de directe nabijheid beschikbaar.

[N.B.: De bomen en struweel zijn geen essentieel onderdeel van een foerageergebied of een vliegroute voor vleermuizen].

5.6 Diersoort: omgevingscheck

Welke eisen stelt de soort aan zijn leefomgeving? Zijn er in de omgeving van het plangebied alternatieven voor de soort beschikbaar? Geef op kaart deze alternatieven aan. Kan de soort deze alternatieven op eigen kracht bereiken? Zorg dat uw beschrijving in ieder geval deze vragen beantwoord.

Sperwer:

Sperwers hebben de afgelopen 30 jaar grote delen van Nederland gekoloniseerd vanuit enkele bolwerken bestaande uit uitgestrekte naaldbos-plantages. Opvallend is dat sperwers ook gebieden opzoeken waar minder naaldbos voorhanden is dan in de gebieden die als springplank werden gebruikt. Het biotoop varieert van bos en hoogveen tot park en tuin en stedelijk gebied. Sperwers, eens schuchtere bosvogels, komen tegenwoordig steeds vaker voor in dorpen en steden. Ze broeden het liefst in monotone naaldbossen of in loofbossen met een florerende ondergroei van struiken.

Het plangebied omvat slechts een klein deel van het leefgebied van een paartje Sperwer. In de omgeving is meer dan voldoende soortgelijk geschikt habitat aanwezig om naar uit te wijken. De kap van de 2,5 ha jong loofbos zal dan ook geen blijvend negatieve invloed hebben op het voortbestaan van het paartje Sperwers in dit gebied.

Kleine Modderkruiper:

De kleine modderkruiper is een vrij algemene soort en komt in een groot aantal watertypen voor, zoals sloten, beekjes en meren, verspreid over heel Nederland. De soort ondervindt geen bedreigingen in Nederland voor wat betreft zijn overleving. Door nieuwe inventarisatietechnieken blijkt zelfs dat de soort talrijker is dan gedacht.

Het plangebied omvat slechts een klein deel van het leefgebied van de modderkruiper. Juist buiten het plangebied blijft voldoende geschikte habitat voor deze soort aanwezig, waardoor de gunstige staat van instandhouding van deze soort niet in het geding komt. Het belang van het plangebied voor de kleine modderkruiper is dan ook beperkt.

6 Effecten

Beantwoord onderstaande vragen per soort.

6.1 Effect werkzaamheden: kwaliteit

Wat is het effect van uw werkzaamheden op de soort? Leg daarbij een relatie met de resultaten van uw ecologische inventarisatie en alle voorgaande punten. Hou er rekening mee dat bepaalde werkzaamheden ook effect buiten het eigenlijke plangebied kunnen hebben. Maak daarnaast onderscheid in tijdelijke, permanente en cumulatieve effecten ¹.

Sperwer:

Door het kappen van bomen gaat functioneel leefgebied, inclusief een nestlocatie van de sperwer verloren. Door de beschikbaarheid van andere (kunst)nesten en foerageergebied in de directe omgeving van het plangebied, blijft echter functioneel leefgebied beschikbaar. Op korte termijn zal er een bestaande nestlocatie verloren gaan. Op de lange termijn blijft functioneel leefgebied

¹ Door verschillende projecten kan er een versterkend effect zijn op de populatie die groter is dan het effect van uw project op zich. U dient al deze extra effecten mee te nemen in uw beoordeling.

echter aanwezig en wordt de gunstige staat van instandhouding van de sperwer gewaarborgd.

Kleine modderkruiper:

Het dempen van watergangen resulteert in het verlies van functioneel leefgebied voor de kleine modderkruiper. In de plas gaat habitat verloren bij realisatie van gebouw A (ca. 110 m²). Daarnaast gaat leefgebied verloren bij de realisatie van gebouw B en de naastgelegen bunkers (ca. 1.185 m²). Door het realiseren van nieuw habitat op de planlocatie (locatie nader te bepalen) en door het wegvangen en verplaatsen van deze soort naar geschikte habitat buiten de invloedsfeer van de werkzaamheden, wordt de gunstige staat van instandhouding voor deze soort gewaarborgd.

6.2 Effect werkzaamheden: kwantiteit

Wat is het effect van uw werkzaamheden op de oppervlakte van het leefgebied van de soort? Een voorbeeld is vernietiging van het habitat door de bouw of sloop van woningen. Hou er rekening mee dat bepaalde werkzaamheden ook effect buiten het eigenlijke plangebied kunnen hebben. Maak daarnaast onderscheid in tijdelijke, permanente en cumulatieve effecten.

Zie voor de beantwoording van deze vraag ook de beantwoording van 6.1

6.3 Effect werkzaamheden: monitoren

Hoe gaat u het effect van uw werkzaamheden op de soort kritisch volgen tijdens de uitvoering? Wie gaat de effecten van uw werkzaamheden kritisch volgen? Beschrijf de deskundigheid van deze personen.

De ecoloog van het Adviesbureau E.C.O. Logisch, dhr. Jeroen Koorevaar, zal de uitvoering van het werk ecologisch begeleiden en bij de benodigde schade-beperkende en compenserende maatregelen adviseren. Hij zal tijdens de uitvoer de effectiviteit van de maatregelen in de gaten houden. Hij heeft ruime ervaring met de genoemde soorten. Door meer dan zeven jaar werkzaam te zijn als ecoloog bij adviesbureaus aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en meer dan 10 jaar als vrijwilliger voor Stichting RAVON actief te zijn, is de nodige kennis over de betreffende soorten verkregen.

7 Gunstige staat van instandhouding

Beantwoord onderstaande vragen per soort (groep).

7.1 Staat van instandhouding

Wat is de staat van instandhouding van de soort?

Sperwer:

Het aantal sperwers in Nederland is waarschijnlijk nog nooit zo groot geweest als in 2000, toen SOVON 4.000 tot 5.000 paren registreerde. Sperwers hebben de afgelopen 30 jaar grote delen van Nederland gekoloniseerd vanuit enkele bolwerken bestaande uit uitgestrekte naaldbosplantages. Er is i.i.g. geen afname van de soort vastgesteld, dus het gaat goed met de Sperwer in Nederland.

Kleine Modderkruiper:

De kleine modderkruiper is een vrij algemene soort en komt in een groot aantal watertypen voor, zoals sloten, beekjes en meren, verspreid over heel Nederland. De soort ondervindt geen bedreigingen in Nederland voor wat betreft zijn overleving.

Het plangebied omvat slechts een klein deel van het leefgebied van de modderkruiper. Het is moeilijk vast te stellen om hoeveel exemplaren het gaat. Juist buiten het plangebied blijft voldoende geschikte habitat voor deze soort aanwezig, waardoor de gunstige staat van instandhouding van deze soort niet in het geding komt. Het belang van het plangebied voor de kleine modderkruiper is dan ook beperkt.

7.2 Afbreuk gunstige staat van instandhouding

Doen uw werkzaamheden afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding? Onderbouw uw antwoord. Leg daarbij een relatie met uw antwoorden op de vragen over effecten en maatregelen.

Sperwer:

Door het kappen van bomen gaat functioneel leefgebied, inclusief een nestlocatie van de sperwer verloren (ca. 2,5 ha). Door de beschikbaarheid van andere (kunst)nesten en foerageergebied in de directe omgeving van het plangebied, blijft echter functioneel leefgebied beschikbaar. Op korte termijn zal er een bestaande nestlocatie verloren gaan. Op de lange termijn blijft functioneel leefgebied echter aanwezig en wordt de gunstige staat van instandhouding van de sperwer gewaarborgd.

Kleine Modderkruiper:

Het dempen van watergangen resulteert in het verlies van functioneel leefgebied voor de kleine modderkruiper. In de plas gaat habitat verloren bij realisatie van gebouw A (ca. 110 m²). Daarnaast gaat leefgebied verloren bij de realisatie van gebouw B en de naastgelegen bunkers (ca. 1.185 m²). Door het realiseren van nieuw habitat op de planlocatie (locatie nader te bepalen) en door het wegvangen en verplaatsen van deze soort naar geschikte habitat buiten de invloedsfeer van de werkzaamheden, wordt de gunstige staat van instandhouding voor deze soort gewaarborgd.

Vraag u aan voor een zwaar beschermde soort? Beantwoord dan ook vraag 7.3.

7.3 Zorgvuldig handelen

Handelt u zorgvuldig? Leg daarbij een relatie met uw antwoord op vragen in paragraaf 8 (maatregelen).

Alleen de Sperwer is een zwaar beschermde soort. Hiervoor zullen maatregelen worden genomen die zijn beschreven in hoofdstuk 8. Daarnaast worden wel zorgplicht-maatregelen genomen voor andere aanwezige soort(groep)en waarop de werkzaamheden overigens geen significant negatief effect zullen hebben:

Zorgplicht

- Tijdens de werkzaamheden en in de nieuwe situatie dient verlichting van het foerageergebied van vleermuizen, juist ten zuiden van het plangebied, tot een minimum te worden beperkt. Dit teneinde instandhouding van vliegroutes en foerageerzones te kunnen waarborgen.
- Tijdens werkzaamheden aan watergangen wordt rekening gehouden met het voortplantingsseizoen van amfibieën. Dit komt overeen met de periode voor de kleine modderkruiper.
- Algemene vissen en amfibieën worden simultaan met het wegvangen van de kleine modderkruiper verplaatst.

8 Maatregelen

Beantwoord de volgende vragen per maatregel.

8.1 Maatregel

Welke maatregel gericht op de aangevraagde soorten bent u van plan te nemen? Beschrijf de voorgenomen maatregel zo concreet mogelijk met voldoende detail.

Om de gunstige staat van instandhouding van de Sperwer en de Kleine modderkruiper in de directe omgeving van het plangebied te kunnen garanderen, zullen de volgende mitigerende maatregelen worden getroffen:

Sperwer:

M1. Voorafgaand aan het kappen van de bomen zal een controle plaatsvinden van de nestlocatie

van de Sperwer.

- M2. De boom met de nestlocatie zal worden gemarkeerd.
- M3. Voorafgaand aan het kappen van de bomen, zullen drie alternatieve nestlocaties voor de sperwer worden geplaatst. De kunstnesten bestaan uit manden, gevlochten van wilgentenen, welke tussen minste drie en tien meter hoogte in bomen zullen worden bevestigd op voor de sperwer geschikte locaties. De beste locaties bevinden zich in relatief open bos ten zuiden en ten westen van het plangebied, buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden (figuur 2). Samen met de aanwezige nesten van kraaiachtigen, oude nesten die niet in gebruik zijn en het foerageergebied dat behouden blijft, biedt deze maatregel afdoende nestgelegenheid voor de sperwer om de instandhouding van het leefgebied te kunnen waarborgen. De kunstnesten worden zo spoedig mogelijk opgehangen, zodat de Sperwers er al aan kunnen wennen en deze eventueel al in gebruik kunnen nemen.

Figuur 2: Zoekgebied nestlocaties sperwer t.o.v. huidige nestlocatie (rode punt)

- M4. Het amoveren van gebouwen, kappen van bomen, verwijderen van struweel en dempen van wateren wordt uitgevoerd wanneer er geen actieve nesten in het plangebied aanwezig zijn. Door zoveel mogelijk buiten het broedseizoen (in de periode augustus - februari) te werken, wordt de kans op de aanwezigheid van broedende vogels aanzienlijk verlaagd. Voorafgaand aan de werkzaamheden zal het plangebied worden gemonitord op het gebruik door broedende vogels.
- M5. De te kappen houtopstand dient mogelijk (deels) te worden gecompenseerd i.h.k.v. de omgevingsvergunning voor het kappen van bomen. Dit is echter nog niet zeker. Indien noodzakelijk zal gekeken worden naar mogelijkheden in de nabijheid van de planlocatie. Op de lange termijn vormt dit dan ook meteen nieuw leefgebied voor de Sperwer.

Kleine Modderkruiper:

- M6. Om schade aan individuen van de kleine modderkruiper te beperken, worden deze voorafgaand aan de demping afgevangen. Hierbij wordt in het bijzonder de modderlaag

gecontroleerd. Dit moet gebeuren in de meest gunstige periode, wanneer er geen sprake is van voortplanting of van overwintering, maar kleine modderkruipers nog actief zijn. Dit is de periode september tot en met februari, mits de watertemperatuur lager is dan 25°C, de luchttemperatuur boven het vriespunt ligt en er geen ijs aanwezig is in de watergang. Een deskundige op het gebied van de kleine modderkruiper moet de werkbare periode aangeven.

- M7. De aanwezige kleine modderkruipers in de te dempen watergang moeten worden weggevangen door het achtereenvolgens nemen van de volgende maatregelen, allen onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de kleine modderkruiper:
- Het waterpeil wordt verlaagd tot 30cm - 40cm en wordt door een deskundige de aanwezige vis afgevangen.
 - De in de watergang aanwezige baggerspecie wordt uit de watergang geschept en dun uitgespreid op het land en direct gecontroleerd op nog aanwezige exemplaren van de kleine modderkruiper.
- M8. Bij het dempen van een deel van de plas waar de kleine modderkruiper is aangetroffen, dient een deskundige op het gebied van deze soort de aanwezige exemplaren vooruitlopend op de werkzaamheden te verjagen / te vangen door met een groot, fijnmazig schepnet door de oeverzone te waden.
- M9. Het dempen moet waar mogelijk richting open water worden uitgevoerd.
- M10. De verloren hoeveelheid oppervlaktewater zal in de directe nabijheid van de planlocatie worden gecompenseerd i.h.k.v. de waterwetvergunning. Dit vormt dan ook meteen nieuw leefgebied voor de Kleine Modderkruiper, hoewel niet direct noodzakelijk voor de instandhouding van de soort op deze locatie.

N.B.: alle bovengenoemde werkzaamheden worden uitgevoerd / begeleid door een deskundige op het gebied van de betreffende soorten en worden vastgelegd in een ecologisch werkprotocol.

8.2 Locatie maatregel

Is de uitvoering van de maatregel locatie gebonden? Geeft dan op kaart de locaties aan.

Voor zover relevant is de beantwoording van deze vraag al meegenomen in de beantwoording van 8.1.

8.3 Doel maatregel

Welk doel wilt u met de maatregel bereiken? Bijvoorbeeld het voorkomen van overtreden van een bepaalde verbodsbepaling voor een soort. Of het compenseren van afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

Defensie wil met de maatregelen bereiken dat:

- het paartje Sperwers geen directe schade van de kap van bomen en struweel ondervinden;
- en de aanwezige Kleine Modderkruipers geen directe schade ondervinden van het dempen/verleggen van de wateren.

8.4 Effectiviteit maatregel

Waarom is het aannemelijk dat de maatregel effectief zal zijn? Betrek bij uw antwoord de lokale omstandigheden. Leg daarbij een relatie met uw antwoord in paragraaf 3.

De maatregelen zijn effectief, omdat ze gebaseerd zijn op:

- drie jaar lang gedegen inventarisatiewerk;
- een goede kennis van de ecologie van Sperwers en Kleine Modderkruipers;
- een grondige kennis bij de ecologische begeleider;
- en omdat ze in tal van afgegeven ontheffingen hun waarde al hebben bewezen.

Daarnaast zijn ze voor wat betreft de Kleine Modderkruiper gebaseerd op de betreffende soortenstandaard. En voor de Sperwer is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van reeds verleende ontheffingen.

8.5 Afhankelijk

Bent u voor de uitvoering of instandhouding van de maatregel afhankelijk van derden?

Neen. Alles kan op eigen terrein plaatsvinden.

8.6 Uitvoering maatregel: monitoren

Is de maatregel functioneel, voordat u met uw werkzaamheden begin? Leg daarbij een relatie met uw antwoord op vraag 2.4. Wie gaat de functionaliteit van de maatregel bepalen? Beschrijf de deskundigheid van deze persoon.

Bij het vaststellen van de maatregelen is zoveel mogelijk aangesloten op maatregelen die zijn benoemd in soortgelijke door RVO verleende ontheffingen, welke bewezen functioneel zijn. Daarnaast is zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de betreffende soortenstandaard, voor zover beschikbaar.

De ecooloog van het Adviesbureau E.C.O. Logisch, dhr. Jeroen Koorevaar, zal de uitvoering van het werk ecologisch begeleiden en bij de benodigde schade-beperkende en compenserende maatregelen adviseren. Hij zal tijdens de uitvoer de effectiviteit van de maatregelen in de gaten houden. Hij heeft ruime ervaring met de genoemde soorten. Door meer dan zeven jaar werkzaam te zijn als ecooloog bij adviesbureaus aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en meer dan 10 jaar als vrijwilliger voor Stichting RAVON actief te zijn, is de nodige kennis over de betreffende soorten verkregen.

9 Alternatieven

Vraagt u aan voor een zwaar beschermde soort? Beantwoord dan ook de vragen in deze paragraaf. Maak zo nodig onderscheid per soort(groep).

9.1 Alternatieve locatie

Welke alternatieve locaties voor uw project heeft u overwogen waardoor uw werkzaamheden geen of minder schadelijke effecten hebben voor de soort? Onderbouw waarom deze alternatieve locaties niet mogelijk zijn.

In eerdere ontwerpen zouden grotere delen van de waterpartij worden gedempt en meer bomen worden gekapt dan in het eindontwerp is opgenomen. Het huidige ontwerp is daarom het meest bevredigend, doordat er minder habitat van beschermde soorten verloren gaat.

Voor het vaststellen van deze indeling is zorgvuldig rekening gehouden met eisen op het gebied van inwendige, interne en externe veiligheid en afspraken met de gemeente over externe effecten van de TNO-activiteiten bij mogelijke toekomstige planologische activiteiten in de nabijheid. Het gebied waar de nieuwbouw plaatsvindt is aangrenzend aan/ geïntegreerd in het gebied waar nu reeds TNO gebouwen staan waardoor zo min mogelijk habitat van beschermde soorten verloren gaan. De werkzaamheden zullen naar verwachting vanaf het najaar 2015 van start gaan. Een exacte planning is nog niet bekend.

9.2 Alternatieve inrichting

Welke alternatieve inrichtingsplannen heeft u overwogen waardoor uw werkzaamheden geen of minder schadelijke effecten hebben voor de soort? Onderbouw waarom deze alternatieve inrichtingsplannen niet mogelijk zijn.

Zie de beantwoording van 9.1

9.3 Alternatieve werkwijze

Welke alternatieve werkwijze heeft u overwogen waardoor uw werkzaamheden geen of minder schadelijke effecten hebben voor de soort? Onderbouw waarom deze alternatieve werkwijze niet mogelijk zijn.

Er zijn geen alternatieve werkwijzen mogelijk. De werkzaamheden worden zo zorgvuldig mogelijk uitgevoerd, met toepassing van de maatregelen zoals genoemd in hoofdstuk 8.

9.4 Alternatieve planning

Welke alternatieve planning heeft u overwogen waardoor uw werkzaamheden geen of minder schadelijke effecten hebben voor de soort? Wilt u uw werkzaamheden uitvoeren tijdens de kwetsbare periode van de soort? Onderbouw waarom het uitvoeren van de werkzaamheden buiten de kwetsbare periode niet mogelijk is.

Er is bij het opstellen van de maatregelen al zoveel mogelijk gehouden met de ideale periode van uitvoering zodat de soort er zo weinig mogelijk hinder van ondervindt.

10 Literatuur

10.1 Gebruikte documenten

Heeft u in uw antwoorden verwijzingen naar literatuur (rapporten, andere ontheffingen, beleidstukken, protocollen, standaarden) opgenomen? Neem dan een literatuurlijst op. Geeft daarnaast aan welke documenten u aan deze aanvraag heeft toegevoegd.

Toegevoegd aan deze aanvraag zijn:

Rapport

- Natuurtoets TNO Ypenburg (Adviesbureau E.C.O. Logisch, 2013)

Bijlagen (kaarten)

- Bijlage 1 - Situatietekening inrichting plangebied
- Bijlage 1a - Nieuwbouw met bestaand groen
- Bijlage 1b - Nieuwbouw met bestaand groen (uitsnede)
- Bijlage 2 - Waarnemingen nesten en kleine modderkruiper
- Bijlage 3 - Kaart te kappen bomen (per zone)
- Bijlage 4 - Tabel te kappen bomen (per zone)

11 Belang

11.1 Dwingende reden van groot openbaar belang

Is er een dwingende reden van groot openbaar belang voor de uitvoering van de werkzaamheden?

Het doel van de werkzaamheden is de realisatie van nieuwbouw op de locatie TNO Ypenburg. Deze nieuwbouw is nodig door verplaatsing van activiteiten van de TNO vestiging Rijswijk naar Ypenburg. Door deze nieuwbouw zullen soortgelijke activiteiten op de verouderde TNO locatie Rijswijk worden opgeheven. Het gaat daarmee uiteindelijk om uitbreiding van activiteiten die nu reeds bij TNO Ypenburg plaatsvinden. Door bundeling van dezelfde werkzaamheden op één locatie kunnen deze werkzaamheden compacter en efficiënter worden ingericht.

De huidige en in de nieuwbouw geplande TNO-activiteiten op de vestiging Ypenburg zijn van groot maatschappelijk belang. Het is voor welvaart en welzijn cruciaal dat de samenleving veilig is én veilig voelt. Externe en interne veiligheid, oftewel Defensie en maatschappelijke veiligheid raken hierbij steeds nauwer met elkaar verweven. TNO zet daarom in op integrale veiligheid en werkt nauw samen met defensie, politie, hulpdiensten en het bedrijfsleven. De huidige en geplande activiteiten op de locatie Ypenburg zijn gericht op zowel technologische innovaties als op toetsing en actualisering van regelgeving op het gebied van integrale veiligheid.